

Народна банка на Република Северна Македонија
ДИРЕКЦИЈА ЗА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА И ИСТРАЖУВАЊЕ

**Информација за промените на методологијата за пресметување
на реалниот ефективен девизен курс на денарот (РЕДК)**

јуни 2014 година

Содржина:

1. Вовед
2. Краток осврт на позначајните методолошки аспекти на пресметка на НЕДК и РЕДК
3. Пристапи во пресметката на РЕДК на одделни меѓународни институции
4. Досегашна методологија за пресметка на реалниот ефективен девизен курс на денарот
5. Нови пресметки на РЕДК на денарот

1. Вовед

Показателите за меѓународна конкурентност на економијата се показатели коишто привлекуваат бројни дискусии. Ова произлегува оттаму што конкурентноста може да се разгледува од многу аспекти, како на пример квалитетот на производот, способноста за иновации, капацитетот за брзо приспособување кон потребите и барањата на пазарот или отсуството на ограничувања на пазарот на труд. Вообичаено, различната конкурентност на економиите се гледа низ призмата на ценовната конкурентност и од аспект на структурната конкурентност (разлики во технологијата и производствениот капацитет). Во фокусот на оваа анализа е **ценовната конкурентност**, како потесен концепт, односно **реалниот ефективен девизен курс (РЕДК)**, како стандардна мерка за промена на ценовната конкурентност на една економија и најчесто користен показател за меѓународна конкурентност.

И покрај тоа што во светски рамки суштината на пресметките на РЕДК е иста, сепак постојат бројни разлики во пресметките коишто произлегуваат од третманот на релативните цени, изборот на критериум за пондерација и дали тој се менува со текот на времето, вклучувањето на конкуренцијата од трети пазари итн. Со други зборови, иако РЕДК претставува релативно тесен концепт на конкурентност, тој се карактеризира со широка понуда на статистички форми. Ниедна од нив засега нема третман на идеално решение, а различни пристапи во мерењето може да покажат различна слика за конкурентноста на економијата.

Со оглед на значењето на статистиката на РЕДК како појдовна основа во утврдувањето дали валутата на една земја е преценета или потценета, постојано актуелна проблематика во делот на статистиката е прашањето како да се измери соодветно движењето на една валута во однос на останатите валути. Со оглед на тоа што девизниот курс има централно значење во економијата, неговото мерење е предмет на постојано унапредување. Во тој контекст, НБРМ направи извесни промени во пресметката на овој значаен показател за македонската економија, заради негово модернизирање и за отворање можност за согледување на ценовната конкурентност од повеќе аспекти. Акцентот е ставен на изборот на валути и пондери за пресметка на индексот, како клучни аспекти при конструкцијата на индексите на РЕДК. Следствено, пресметани се неколку варијанти на индексот на РЕДК на денарот за македонската економија.

2. Краток осврт на позначајните методолошки аспекти на пресметка на НЕДК и РЕДК

Индексот на номиналниот ефективен девизен курс е статистичка мерка со која се споредува девизниот курс на една економија со девизните курсеви на нејзините трговски партнери, односно економиите со кои таа има трговски релации. Се пресметува врз база на пондерирана кошница од валути, при што пондерите се определуваат во зависност од целта за која се користи индексот.

Конструкцијата на НЕДК е поврзана со неколку битни аспекти:

- изборот на земјите и валутите,
- изборот на базниот период,
- определувањето на пондерите.

Теоретски, сите конвертибилни валути и сите валути на земјите со кои се тргува би требало да бидат вклучени во пресметката на индексот. Секако, ова не е секогаш изводливо во практика, поради што најчесто се настојува валутите (земјите) коишто ќе се вклучат во пресметката да претставуваат поголем дел од вкупната трговија. Исто така, се препорачува валутите на земјите со многу висока инфлација да не се вклучуваат во пресметката на НЕДК, бидејќи може да имаат најголем ефект врз движењето на НЕДК, дури и во услови кога нивното учество е многу мало, а со тоа да создадат нереална слика за движењето на домашната валута и конкурентноста. Воедно, изборот на земјите не зависи само од нивната важност во вкупната трговија на една економија, туку и од расположливоста на податоците, а пред сè од тоа дали за конкретната земја се располага со висококвалитетни податоци за ценовните показатели коишто подоцна ќе се користат при пресметката на РЕДК.

При изборот на базниот период за утврдување на пондерите треба да се имаат предвид неколку битни аргументи. Имено, базниот период треба соодветно да ги одразува (опфаќа) најновите движења, што подразбира тој да биде од релативно понов период. Во тој контекст, неопходно е и негово периодично ажурирање, и тоа најмногу на секои 4-5 години, со цел одржување на „реални“ пондери. Во случај кога структурата на надворешната трговија на една земја е подложна на чести промени, ажурирањето треба да биде и во пократок временски интервал. Исто така, може да се земат и повеќе години во базниот период (како просек од периодот).

Најпроблематичниот дел во пресметката на НЕДК е определувањето на пондерите. Голем број централни банки користат *билатерални трговски пондери* за пресметка на индексите, изведени од билатералните трговски врски со земјите трговски партнери. Изведувањето на учествата зависи од целта на самиот индекс и што треба тој да покаже и да измери. Така, учествата може да се изведат од вкупната надворешнотрговска размена или, пак, само од трговијата со индустриски стоки; може да се земат учествата во вкупниот извоз или, доколку сакаме да ја согледаме конкурентската позиција на домашниот пазар, тогаш учествата може да се изведат од вкупниот увоз. Сепак, индексот пресметан врз база на билатерално изведени пондери се смета за некомплетна мерка за конкурентноста на извозните пазари, бидејќи претпоставува дека на секој извозен пазар домашниот производител е единствениот конкурент, со што не ја зема предвид (ја

игнорира) конкуренцијата од другите извозници на истиот пазар (т.н. конкуренција на трети пазари). Поради тоа, развиени се две алтернативни пресметки за одредување на пондерите: глобални пондери и мултилатерални пондери. *Глобалните пондери* се изведуваат според учеството на секоја земја во вкупната светска трговија, со што целосно се опфаќа ефектот од третите пазари. Но, од друга страна, ваквата пресметка го потценува влијанието на традиционалните трговски врски и влијанието на промените во девизните курсеви кај соседните земји, бидејќи ја занемарува индивидуалната распределба на извозот и увозот карактеристична за секоја земја. Во поново време сè помасовна примена имаат *мултилатералните пондери*. Тие се осмислени со цел да се отстранат недостатоците на билатералните и глобалните пондерациски пресметки и се засноваат врз т.н. двојно пондерирање. Имено, според овој пристап, учеството на валутата на земјата Б во индексот на НЕДК на земјата А зависи од две компоненти:

- од учеството на земјата Б во вкупниот увоз на останатите земји вклучени во индексот на НЕДК на земјата А;
- од учеството на извозот на земјата А во однос на истите земји.

Сепак, потенцијален проблем кај овој пристап е расположливоста на податоците и можноста за поврзување на меѓународните со националните трговски статистики.

Индексот на реалниот ефективен девизен курс (РЕДК) се пресметува врз база на индекс на номинален ефективен девизен курс коригиран за релативните движења на националните ценовни или трошочни показатели на домашната економија и странските економии - трговски партнери. Концептот на мерење на ценовната конкурентност првенствено се поврзува со размената на т.н. диференцирани стоки и тој нема голема релевантност при размената на т.н. хомогени стоки, бидејќи на светските пазари цените на овие стоки од различни снабдувачи не би требало значително да отстапуваат (поради „законот на една цена“).

Во практиката се сретнуваат различни *дефлатори* за пресметка на РЕДК: индекс на потрошувачките цени, индекс на цените на производителите, индекс на цените во големопродажбата, индекс на извозните цени, БДП-дефлатор или индекс на трошоците по единица труд. Примената на секој од овие дефлатори има свои предности и слабости. Генерално, најупотребувани дефлатори се потрошувачките цени или цените на производителите. Главна предност на потрошувачките цени е високиот степен на меѓународна споредливост, прецизност, расположливи се за краток временски период и со месечна динамика. Сепак, тие не се најсоодветното приближување кога станува збор за разменливите стоки (опфаќаат стоки и услуги коишто не се разменливи) и се под влијание на промени во индиректните даноци, субвенции, па дури и ценовни контроли. Цените на производителите, како и цените во големопродажбата поблиску ги одразуваат промените кај разменливите стоки, расположливи се со месечна динамика, но тие во голем дел содржат и цени на сировините, полупроизводите и на други увезени стоки, а нивната конструкција значително се разликува од земја до земја поради разликите во опфатот или различниот квалитет на податоците. Извозните цени имаат значителни недостатоци и поретко се користат, пред сè поради тоа што претставуваат единица вредност и како такви не се вистински ценовни индекси, а поради различната структура на извозот значително се разликуваат од земја до земја. Слични се и критиките околу употребата на БДП-дефлаторот, којшто воедно е расположлив со поголемо временско

задоцнување, бидејќи произлегува од статистиката на националните сметки. Сè поголем број земји ги користат трошоците по единица труд како дефлатори за пресметка на РЕДК, поради релативната едноставност од статистички аспект, како и расположливоста со претежно споредливи податоци по земји. Тие покриваат голем дел од неизменливите трошоци, коишто можат да бидат значително различни од земја до земја, одразувајќи ги промените во продуктивноста. Но, од друга страна, крупен недостаток е недоволната прецизност во статистиката на продуктивноста на трудот.

Со оглед на различните пристапи коишто може да се применат при пресметките на РЕДК, од аспект на одредувањето на пондерите и дефлаторите, нивниот избор треба да соодветствува на економската цел на пресметката, но и на расположливоста на податоците. Битно е да се има предвид дека вообичаената практика и често применуваните пресметки може да бидат несоодветни за дадена економија и за дадена цел, така што при изготвувањето на индексите на РЕДК треба секогаш да се имаат предвид и спецификите на конкретната земја и/или конкретната намена.

3. Пристапи во пресметката на РЕДК на одделни меѓународни институции

Овој дел од анализата е посветен на најчесто користените референтни методологии за составување на статистиката за реалниот ефективен девизен курс на една економија. Трите основни методологии се оние што се користени од ЕЦБ, ММФ и БИС, коишто имаат заедничка теоретска основа, но и одредени разлики во однос на начинот на пондерирање, изборот на трговските партнери, изборот на трговските текови како основа за процесот на пондерација, како и изборот на дефлаторите коишто се користат при пресметувањето на ценовната конкурентност. Во центарот на вниманието е методологијата на ЕЦБ, со дополнителен осврт на позначајните разлики помеѓу поединечните методологии.

Со методологијата на Европската централна банка за пресметка на реалниот ефективен курс на еврото, како показател за ценовната конкурентност на евро-зоната, се пресметува РЕДК како пондериран геометриски просек од билатералните номинални девизни курсеви, дефлационирани со еден од индексите за релативните цени.

$$REER^t = \prod_{i=1}^N (d_{euro}^t * e_{i,euro}^t / d_i^t)^{w_i}$$

и

$$NEER^t = \prod_{i=1}^N (e_{i,euro}^t)^{w_i}$$

притоа:

- N претставува референтниот број на земји, трговски партнери, вклучени во пресметката;
- $e_{i,euro}^t$ претставува индекс на просечниот девизен курс помеѓу валутата на земјата партнер i и еврото во периодот t ;
- w_i е пондерот што ѝ е доделен на валутата на земјата-партнер i ;

- d_i и d_{euro} се дефлаторите на земјата-партнер и евро-зоната, соодветно, во периодот t .

Во однос на останатите методолошки аспекти битно е да се напомене дека за пресметка на пондерите се користат податоците за надворешната трговијата со индустриските стоки (*manufactured goods*), односно производите класифицирани во секторите 5 до 8 согласно со стандардната меѓународна трговска класификација (СМТК). Изборот на трговските партнери вклучени во пресметката се заснова на значењето на конкретната земја како трговски партнер на евро-зоната, но дополнителен осврт се става и на достапноста и квалитетот на податоците за поодделните ценовни индекси на трговските партнери. Соодветно на овие принципи, ЕЦБ изготвува индекси со различна комбинација на трговски партнери, односно со користење две групи земји-партнери, потесна група земји (ЕЕР-20), во којашто главно се вклучени индустријализираните економии и поширока група земји, каде што дополнително влегуваат и брзорастечките економии со значајни трговски врски со евро-зоната.

РЕДК на еврото се пресметува со користење трговски пондери засновани врз податоците и за извоз и за увоз, со исклучување на податоците за трговската размена внатре во евро-зоната. Пондерите за увозот претставуваат просто учество на увозот од секој трговски партнер во вкупниот увоз на евро-зоната, додека извозните пондери се пресметуваат врз база на двојна пондерација, заради вклучување на ефектот на трети пазари¹. Вкупниот пондер на одредена земја-партнер е пресметан како пондериран просек на извозниот и увозниот пондер. Ажурирањето на пондерите се врши на редовна тригодишна основа.

Во однос на дефлаторите за пресметка на релативната ценовна конкурентност, ЕЦБ ги користи индексот на трошоците на живот, индексот на цените на производителите на индустриски производи и БДП-дефлаторот. Промените на РЕДК на еврото во нагорна насока укажува дека ценовната конкурентност на евро-зоната е намалена во однос на определените трговски партнери и соодветно, укажува на реална апрецијација на еврото.

Методологијата на ЕЦБ во значителна мера е компатибилна со методологијата за пресметка на РЕДК користена од Банката за меѓународни порамнувања (БИС). И двете методологии ја користат надворешнотрговската размена со индустриски стоки, наместо целокупната надворешна трговија, а методолошки поклопувања има и во начинот на пресметка на пондерите за извоз и увоз. Сличностите и разликите помеѓу методологиите на трите меѓународни институции илустративно се прикажани во следнава табела:

¹ Преку *ефектот на трети пазари* се вклучува ефектот од конкуренцијата со којашто извозниците од евро-зоната се соочуваат на странски пазари, а којашто не потекнува од домашните компании (директната извозна конкурентност на економијата), но од извозниците коишто доаѓаат од трети земји (извозната конкурентност на трети пазари).

	ЕЦБ	БИС	ММФ
Основен тек од надворешнотрговската размена	<i>Индустриски стоки</i>	<i>Индустриски стоки</i>	<i>Индустриски стоки, примарни производи, услуги од туризам и останати услуги</i>
Начин на пондерирање	<i>Пондериран просек за увозот и двојна пондерација за извозот (вклучување на ефектот на трети пазари)</i>	<i>Пондериран просек за увозот и двојна пондерација за извозот (вклучување на ефектот на трети пазари)</i>	<i>Агрегираниот пондер ги вклучува пондерите на:</i> - примарните производи; - индустриските стоки (со вклучени ефекти на трети пазари); - и туризмот, <i>при што учеството на поединечните пондери во агрегирањето се пресметува врз основа на значењето на овие компоненти за вкупната надворешна трговија на конкретната економија.</i> <i>Учеството на услугите (без туризам) се пондерира со пондерот на индустриските стоки.</i>
Ценовни дефлатори за пресметка на РЕДК	- Индекс на трошоците на живот (CPI) - Индекс на цените на производителите на индустриски производи (PPI) - БДП-дефлатор	<i>Индекс на трошоците на живот (CPI)</i>	<i>Индекс на трошоците на живот (CPI)</i>
Ажурирање на базниот период за пондерите	<i>Секои три години, но и при секое проширување на евро-зоната</i>	<i>Секои три години</i>	<i>Ажурирањето не се врши на редовна основа</i>

4. Досегашна методологија за пресметка на реалниот ефективен девизен курс на денарот

Пресметката на реалниот ефективен девизен курс на денарот претставува редовна активност на Народната банка, како дел од статистичкиот збир податоци во рамките на екстерната статистика. Методологијата за пресметка на индексот на РЕДК соодветствува на методологиите користени од страна на ЕЦБ, ММФ и БИС, како релевантни меѓународни методологии. Самиот индекс претставува сооднос помеѓу индексот на номиналниот ефективен девизен курс (НЕДК) на денарот и индексот на релативните цени.

$$REER_{g,t} = 100 * (NEER_{g,t} / RP_{g,t})$$

при што:

- *REER* е индексот на реалниот ефективен девизен курс;
- *NEER* е индексот на номиналниот ефективен девизен курс;
- *RP* е индексот на релативните цени;
- *g* е пондерираниот геометриски просек;
- *t* е временскиот период.

Согласно со досегашната методологија, НЕДК се пресметуваше како пондерирана геометриска средина од просечните месечни курсеви на 12 земји, најзначајни трговски партнери на Република Македонија. При изборот на земјите трговски партнери вклучени во пресметката се применуваше принципот на ЕЦБ за најмалку двотретинска покриеност на надворешнотрговската размена, како и пристапите на ММФ и ОЕЦД, коишто препорачуваат користење релативно широк опфат валути и земји трговски партнери. Соодветно, во пресметката беа вклучени најзначајните трговски партнери од групата развиени земји, земји-членки на ЕУ, но и брзорастечки економии. Учеството на избраните трговски партнери во вкупната надворешнотрговската размена во 2006 година, базната година во пресметката, изнесуваше 74%. Пондерите беа фиксни за целиот период, односно ја одразуваа структурата на извозот и увозот по земји во 2006 година, а беа пресметани врз база на билатералните трговски текови помеѓу домашната економија и земјата трговски партнер. Пресметката на билатералните пондери е според следниве формули:

Нормализиран увозен пондер: $w_i^m = S_i^m / \sum_{i=1}^j S_i^m$ каде $S_i^m = m_i / \sum_{i=1}^n m_i$

Нормализиран извозен пондер: $w_i^x = S_i^x / \sum_{i=1}^j S_i^x$ каде $S_i^x = x_i / \sum_{i=1}^n x_i$

Нормализиран вкупен пондер:

$$w_i = w_i^m * [\sum_{i=1}^n m_i / (\sum_{i=1}^n m_i + \sum_{i=1}^n x_i)] + w_i^x * [\sum_{i=1}^n x_i / (\sum_{i=1}^n m_i + \sum_{i=1}^n x_i)]$$

- m_i претставува увоз од трговскиот партнер *i*
- x_i претставува извоз во трговскиот партнер *i*;
- S_i^m претставува учеството на трговскиот партнер *i* во вкупниот увоз на РМ;
- S_i^x претставува учеството на трговскиот партнер *i* во вкупниот извоз на РМ;

- j е бројот на трговски партнери вклучени во пресметката;
- n е вкупниот број на земји трговски партнери на РМ.

Соодветно,

$$NEER_{g,t} = \prod_{i=1}^j (NER_{i,t}/NER_{i,b})^{w_{i,b}}$$

при што,

- $NER_{i,t}$ е номиналниот девизен курс на денарот изразен во валутата на трговскиот партнер (земја) i во временски период t ;
- $NER_{i,b}$ е номиналниот девизен курс на денарот изразен во валутата на трговскиот партнер (земја) i во базната година b ;
- $w_{i,b}$ е нормализиран пондер на валутата на трговскиот партнер i во базната година b ;
- b преставува базниот период и базната година за пресметка на пондерите;

Индексот на релативните цени претставува сооднос помеѓу домашниот ценовен индекс и пондерираниот индекс на странските цени кај избраните трговски партнери и соодветно, укажува на соодносот помеѓу промената на домашните во однос на странските цени и ефектот врз конкурентноста на домашната економија. Во досегашната методологија се користеа два ценовни дефлатора: индексот на трошоците на живот (ТЖ) и индексот на цените на производителите на индустриски производи (ЦИП). Математичката формулација за пресметката на релативните цени е следнава:

$$RP_{g,t} = DP_t / [\prod (FP_{i,t})^{w_{i,b}}]$$

при што,

- DP_t е индексот на домашните цени во периодот t ;
- $FP_{i,t}$ е индексот на странските цени на трговскиот партнер i во периодот t .

Порастот на индексот на реалниот ефективен девизен курс на денарот се толкува како апрецијација на домашната валута и намалување на ценовната конкурентност, додека надолните движења на индексот укажуваат на депрецијација и соодветен пораст на конкурентноста. Поконкретно, ниво на индексот на РЕДК над 100 упатува на реална апрецијација во однос на базниот период (2006 година), додека ниво пониско од 100 укажува на реална депрецијација.

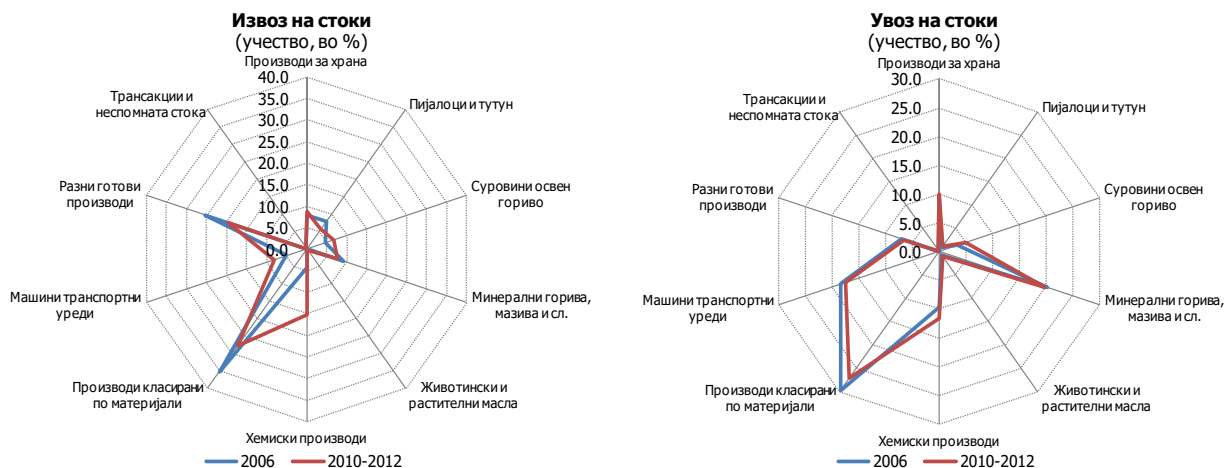
5. Нови пресметки на РЕДК на денарот

5.1. Ажурирање на базниот период за избор на валути и пондери

Во последните неколку години, во размената на стоки со странство се јавуваат значителни структурни поместувања, коишто имаат влијание врз целокупната економска активност на земјата. Овој процес, во најголем дел произлегува од новите странски директни инвестиции, вложени во постоечки, но и нови дејности во економијата, што придонесе за битна промена во „традиционалната структура“ на надворешната трговија. Така, **структурата на извозот на стоки** е поместена кон поголемо учество на извозот на производи за автомобилската индустрија (хемиски производи, опрема и машини) и сировини, наспроти намаленото учество на извоз на „традиционалните“ извозни стоки, т.е. железото и челикот, облеката и текстилот, пијалаците и тутунот и нафтените деривати. Од друга страна, во рамките на **увозот на стоки** се забележани придвижувања кон зголемено структурно учество на увозот на обоени метали (платина), хемиски производи и сировини, за сметка на намаленото учество на увозот на железо и челик, опрема и машини и разни готови производи. Притоа, *позначителна промена на увозната страна* е намаленото учество на увозната компонента за металната индустрија, при истовремено зголемување на сировинскиот увоз на капацитетите во слободните економски зони.

Графикон 1

Промена во структурата на извозот и увозот на стоки

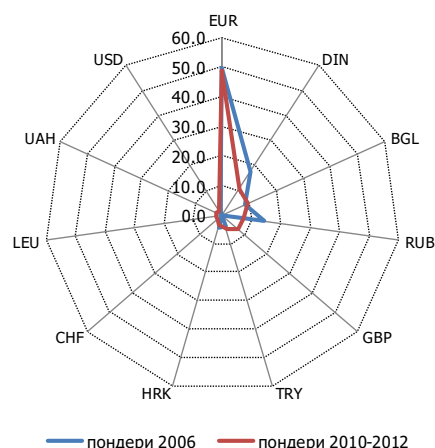
Извор: НБРМ.

Оттаму, се појави потребата од промена на **досегашната методологија за пресметка на РЕДК**, заради вклучување на последните движења и промени во надворешнотрговската размена во неа. Анализата покажа дека во новите пресметки на РЕДК, за избор на земји и соодветни пондери најсоодветно е да се користат податоците за надворешната трговија во периодот 2010-2012 година, наместо 2006 година, како што беше случајот досега. Анализирајќи ја билатералната трговска размена, избрани се 15 најзначајни трговски партнери, коишто претставуваат 71,8% од вкупната размена на стоки со странство во периодот 2010-2012 година. Ова покажува мало подобрување на

трговската диверзификација, но без промена во првите шест најважни трговски партнери, во однос на претходната пресметка. Сепак, промени се забележуваат во нивните релативни учества, и тоа значително повисоко учество во трговската размена со Германија, за сметка на намаленото учество на размената на стоки со Србија, Русија и Грција. Новите земји вклучени во новата пресметка на индексот се: Велика Британија, Швајцарија, Романија и Украина, а исклучена е Холандија. Следствено, кошничката на валути користени во пресметката на НЕДК исто така е проширена. Така, наспроти седумте претходно избрани валути, кошничката сега е збогатена со дополнителни четири валути (британската стерлинг фунта, швајцарскиот франк, романската леа и украинската гривна).

Досегашна пресметка		Нова пресметка	
земји	пондери 2006	земји	пондери 2010-2012
Србија	17,7	Германија	23,5
Германија	16,4	Грција	11,1
Грција	14,4	Србија	10,4
Русија	14,2	Бугарија	9,4
Италија	10,1	Италија	8,9
Бугарија	8,6	Русија	7,4
Хрватска	4,3	В.Британија	7,2
Турција	4	Турција	5,0
Словенија	3,9	Хрватска	3,3
Холандија	2,6	Словенија	3,3
Австрија	2,2	Швајцарија	2,2
САД	1,4	Романија	2,2
		Украина	2,2
		Австрија	2,1
		САД	1,7
% од вкупна трговија	73,6	% од вкупна трговија	71,8
Кошница од валути			
EUR	49,7	EUR	48,9
DIN	17,6	DIN	10,4
RUB	14,2	BGL	9,4
BGL	8,6	RUB	7,4
HRK	4,3	GBP	7,2
TRY	4,1	TRY	5,0
USD	1,4	HRK	3,3
		CHF	2,2
		LEU	2,2
		UAH	2,2
		USD	1,7

Графикон 2
Промена во избраните земји и кошничката на валути

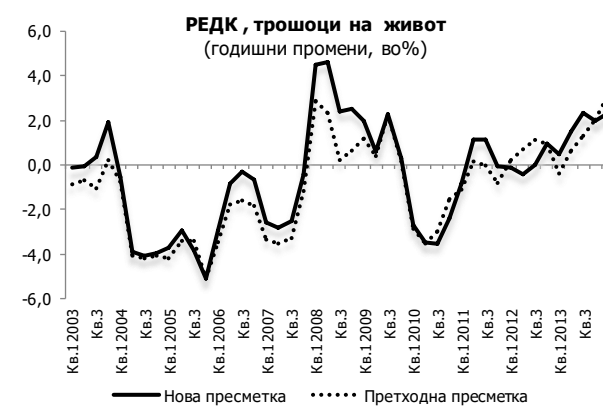
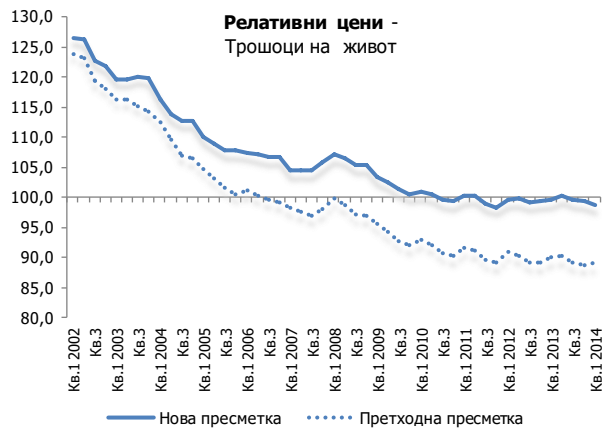
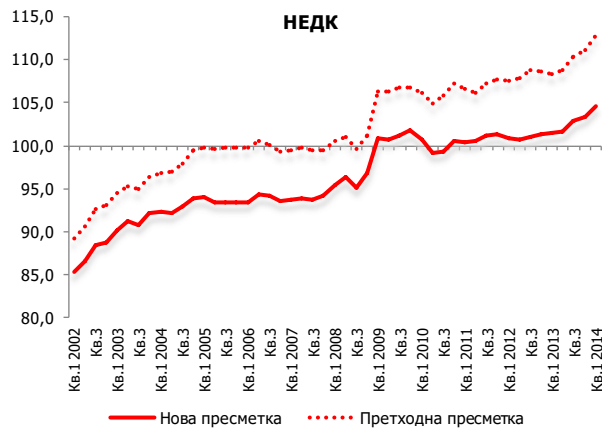
Извор: НБРМ.

Од аспект на базната година, во новата методологија на РЕДК се користи 2010 година како базен период за пресметка на индексите, наместо 2006 година користена согласно со досегашната методологија. Има неколку причини за оваа промена, од кои најважни се: пресметка со период поблизок до тековниот период и усогласување со меѓународните статистики коишто преминаа на база 2010, со што се намалува потребата од дополнителни пресметки заради ребазирање на изворните податоци, по поединечни земји. Во новата методологија на индексот на РЕДК, како и во досегашната методологија, индексот на НЕДК се дефлационира со индексот на трошоците на живот и со индексот на цените на производителите на индустриски производи.

Општо гледано, анализата на РЕДК пресметан според новата и досегашната методологија не укажува на поголеми разлики во движењата на индексите. Од графичкиот приказ на НЕДК и РЕДК заснован врз индексот на трошоците на живот, пресметани на овој начин, може да се забележи помала апрецијација на НЕДК, особено во последниот период. Во просек, во периодот кв. 1 2002 - кв. 1 2014 година, според новата пресметка, НЕДК апрецира за 1,5%, наспроти апрецијацијата од 1,7% според досегашната методологија. Од друга страна, новите релативни цени укажуваат на помалку поволни промени во однос на досегашната пресметка. Како резултат на овие движења, новиот РЕДК покажува помало подобрување во ценовната конкурентност во споредба со досегашната пресметка. Во просек, во анализираниот период, пресметаниот РЕДК според новата методологија депрецира за 0,5%, во споредба со депрецијацијата на претходно пресметаниот РЕДК од 1,1%.

Графикон 3

Споредба на РЕДК засновани врз трошоците на живот - претходна и нова пресметка

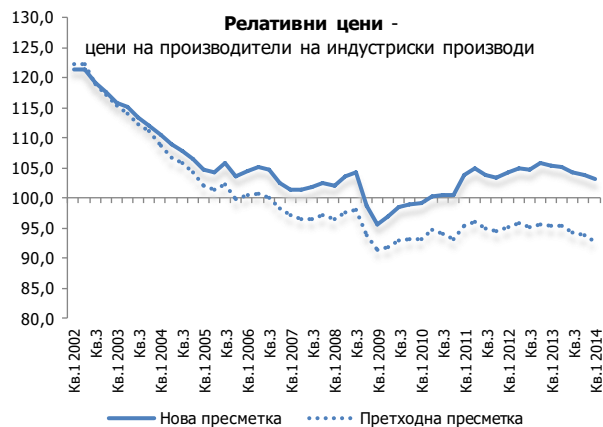
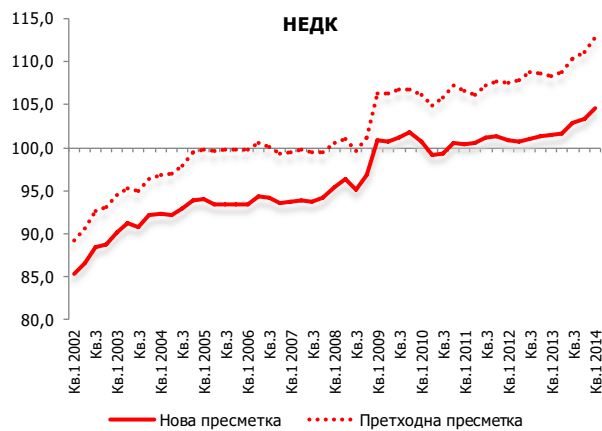

Извор: НБРМ.

Новата методологија на РЕДК заснован врз индексот на цените на производителите на индустриски производи покажува минимална апрецијација, наспроти малата депрецијација според досегашната методологија. Имено, со новиот начин на пресметка, помалото подобрување кај релативните цени не е доволно за да се покрие апрецијацијата на НЕДК во целост. Во просек, во периодот кв. 1 2002 - кв. 1 2014 година, пресметаниот РЕДК според новата методологија минимално апрецира за 0,3%, спротивно на просечната депрецијација на претходно пресметаниот РЕДК од 0,4%.

Графикон 4

Споредба на РЕДК заснован врз цените на производителите на индустриски производи - претходна и нова пресметка

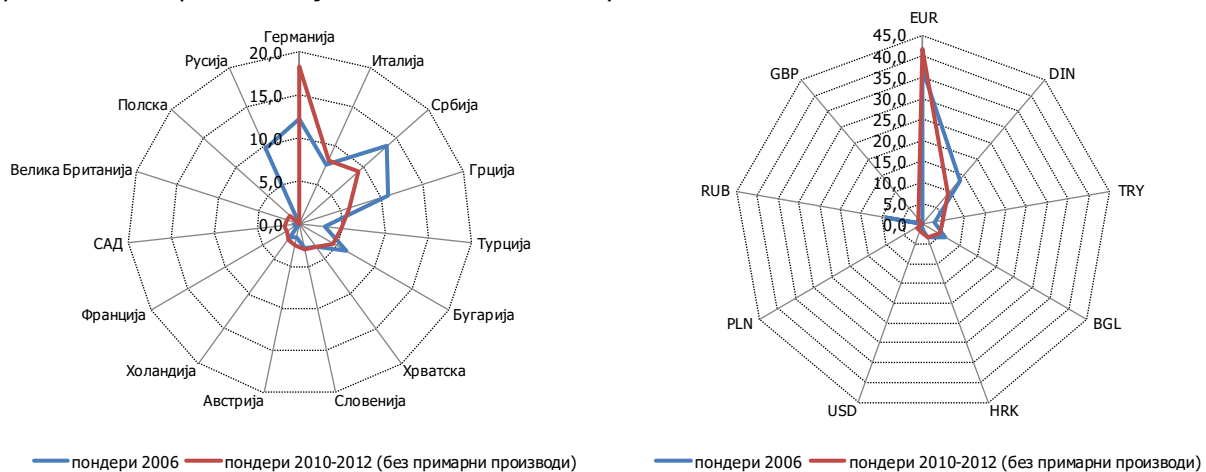
Извор: НБРМ.

5.2 Индекс на РЕДК со ажуриран базен период за избор на валути и пондери и со исклучување на примарните (хомогените) производи од пресметката

Специфична карактеристика на структурата на македонската надворешнотрговска размена е големиот дел на извезени и увезени сировини и примарни производи. Цените на овие таканаречени „хомогени“ стоки главно произлегуваат од понудата и побарувачката на светските берзи, па оттаму и цените на производителите не се разликуваат многу од оние на нивните конкуренти и затоа кај овие стоки е забележана брза ценовна конвергенција. Следствено, промените во девизните курсеви, не влијаат врз цената на овие производи (доколку не се работи за земја којашто е најзастапена на соодветниот пазар). **Поради овие причини, а пред сè за аналитички цели, направена е дополнителна нова пресметка на РЕДК при што не се зема предвид размената на овие производи.** Притоа, под сировини и примарни производи коишто се исклучени од пресметката се вбројуваат: нафтата и нафтените деривати, железото и челикот, рудите и увозните сировини за новите индустриски капацитети во слободните економски зони. Пондерите повторно се изведени од периодот 2010-2012 година, со 2010 како базна година за индексите. Земјите одбрани на овој начин се малку подиверзифицирани од досегашната методологија и опфаќаат 68,4% од вкупната размена на стоки со странство (наспроти досегашните 73,6%). Притоа, во оваа нова пресметка се додадени Франција, Велика Британија и Полска, додека од досегашните земји е исклучена единствено Русија. Следствено, бројот на валутите во кошничката користени во пресметката на НЕДК е малку проширен, со поинаков состав. Така, кошничката ја сочинуваат осум валути (наспроти седумте валути во досегашната пресметка), но сега е исклучена руската рубља, а на нејзино место се вклучени британската стерлинг фунта и полската злота.

Досегашна пресметка		Пресметка без примарни производи	
земји	пондери 2006	земји	пондери 2010-2012
Србија	13,6	Германија	18,3
Германија	12,2	Србија	9,2
Грција	10,8	Италија	8,1
Русија	9,7	Грција	5,9
Италија	7,6	Турција	4,8
Бугарија	6,2	Бугарија	4,5
Хрватска	3,3	Хрватска	3,2
Турција	2,9	Словенија	3,0
Словенија	2,8	Австрија	2,5
Холандија	1,9	Холандија	2,2
Австрија	1,6	Франција	1,8
САД	1,0	САД	1,8
		Полска	1,5
		Велика Британија	1,5
% од вкупна трговија	73,6	% од вкупна трговија	68,4
Кошница од валути			
EUR	36,9	EUR	41,8
DIN	13,6	DIN	9,2
RUB	9,7	TRY	4,8
BGL	6,2	BGL	4,5
HRK	3,3	HRK	3,2
TRY	2,9	USD	1,8
USD	1,0	GBP	1,5
		PLN	1,5

Графикон 5
Промена во избраните земји и кошничката на валути

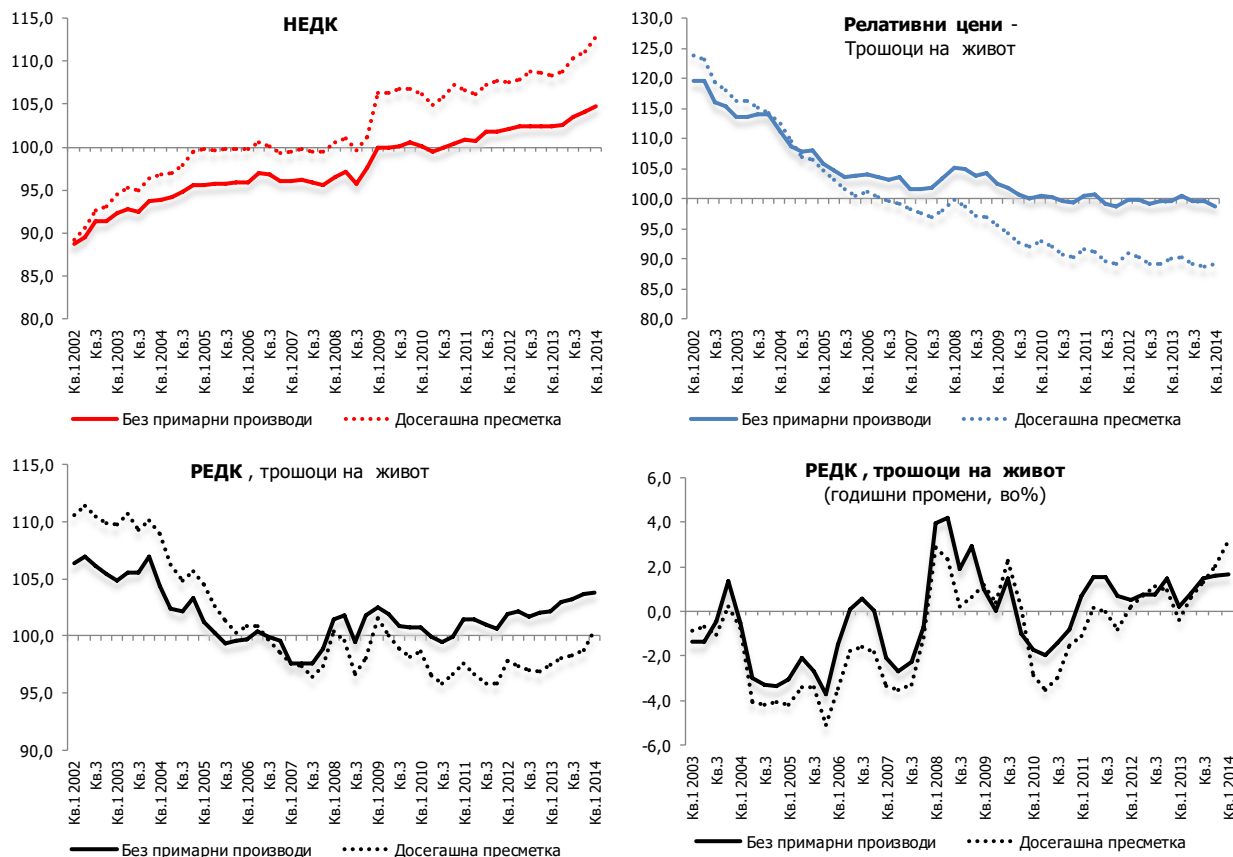

Извор: НБРМ.

Општо земено, анализата на РЕДК пресметан на овој начин (без примарните производи) и досегашната методологија не укажуваат на поголеми разлики во движењата на индексите. Од графичкиот приказ на НЕДК и РЕДК заснован врз индексот на трошоците на живот, пресметани на овој начин, може да забележиме помала апрецијација на НЕДК, посебно во последниот период. Во просек, во периодот кв. 1 2002 - кв. 1 2014 година, според оваа пресметка НЕДК апрецира за 1,3%, наспроти апрецијацијата од 1,7% според досегашната методологија. Од друга страна, новите релативни цени укажуваат на помалку поволни промени во однос на досегашната методологија. Како резултат на овие движења, новиот РЕДК покажува помало подобрување во ценовната конкурентност во споредба со досегашната пресметка. Во просек, во анализираниот период, пресметаниот РЕДК според оваа нова методологија минимално депрецира за 0,2%, во споредба со депрецијацијата на досега пресметаниот РЕДК од 1%.

Графикон 6

Споредба на РЕДК заснован врз трошоците за живот - досегашната методологија и новата пресметка со исклучување на примарните производи

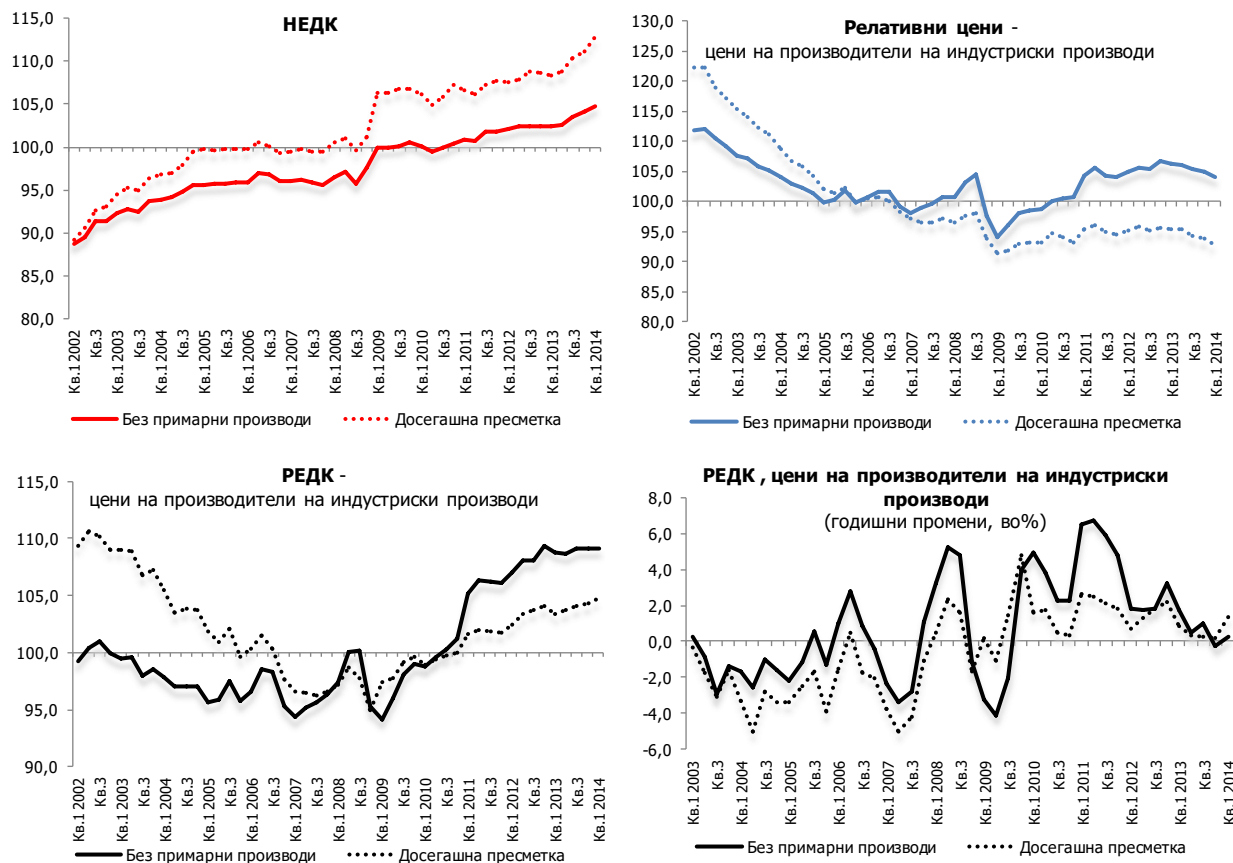

Извор: НБРМ.

Пресметката на РЕДК (без примарните производи) заснован врз индексот на цените на производителите на индустриски производи покажува апрецијација, во споредба со малата депрецијација според досегашната методологија. Имено, со овој начин на пресметка, значително помалото подобрување кај релативните цени не е доволно за да ја покрие пониската апрецијацијата на НЕДК во целост. Во просек, во периодот кв. 1 2002 - кв. 1 2014 година, пресметаниот РЕДК според оваа варијанта апрецира за 0,8%, спротивно на просечната депрецијација на досега пресметаниот РЕДК од 0,4%.

Графикон 7

Споредба на РЕДК заснован врз цените на производителите на индустриски производи - досегашна методологија и новата пресметка без примарните производи

Извор: НБРМ.